

4. Закон про вищу освіту [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. — Загол. з екрану.
5. Звіт про основні заходи Харківської обласної організації Національної Спілки композиторів України за 2010–2015 рр. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://composersukraine.org/fileadmin/files/XIV_z_izd_NSKU/zvit_HOONSKU_20102015.pdf. — Загол. з екрану.
6. Рощенко О. Кафедра композиції та інструментовки крізь призму історії харківської композиторської школи [Текст] / О. Рощенко // *Pro domo tua : нариси* / [ред. Т. Б. Веркіна, Г. А. Абаджян, Г. Я. Ботунова та ін.]. — Х. : Харків. держ. ун-т мистецтв імені І. П. Котляревського, 2007. — С. 148-170.
7. Хмельницька Т. Лицар високого мистецтва [Електронний ресурс] / Тетяна Хмельницька. — Режим доступу : <http://alenmusic.narod.ru/Zolotuhin/index.html>. — Загол. з екрану.

УДК 378.1 : 78 (477+73) «312»

Сергій Воронцов

ДВА ШЛЯХИ ДОВЖИНОЮ В СТОЛІТТЯ

*Є 69 способів скласти пісні племен,
і кожен з них правильний (Р. Кіплінг)*

Перефразуючи Кіплінга, можна сказати, що шляхів до храму музики теж багато, і в різних країнах їх торували по-різному. Втім, навіть за період часу довжиною в сто років, приймаючи до уваги абсолютно різні системи суспільного ладу, відображені перед усім в питаннях власності і відповідальності, на цьому шляху є достатньо схожості, хоча відмінностей теж багато.

Метою статті є співставлення двох шляхів розвитку та поширення класичного музичного мистецтва на прикладі двох музичних вищих навчальних закладів – консерваторії Сан-Франциско та Харківського національного університету мистецтв ім. І. П. Котляревського.

Ця історія почалася майже випадково. Одного сонячного ранку, наприкінці серпня 2016 року, я відчинив двері будинку номер 50 по ву-

лиці Оук в місті Сан-Франциско. Останніми роками за цією адресою знаходиться консерваторія музики Сан-Франциско [1]. Після шумного перехрестя Маркет та Оук-стріт, де панує гомін великого міста, де дзвінки трамваю змішуються із сигналами клаксонів нетерплячих водіїв, із звуками двигунів та шин в щільному потоці автотранспорту, що вирує по всьому даунтауну, було досить приємно відчутти тишу і спокій зовсім іншої реальності, що несподівано відкрилася своєю неквапливістю та була схожою на якесь сонне царство. Заняття ще не почалися, і тому студентів було дуже мало.

Контраст підсилювався ще й специфікою місця розташування самої консерваторії. Річ в тому, що південна частина Маркет-стріт – це такий собі майданчик, який роками був і є збіговиськом безхатченків не тільки самого Сан-Франциско і штату Каліфорнія, а мабуть і всієї Америки. І дійсно, клімат міста є унікальним, тут цілий рік світить сонце, і майже всі ранки є сонячними, немає ані спеки, ані морозів, температура в основному коливається навколо відмітки 20 градусів за Цельсієм. Тому не дивно, що в умовах свободи пересування, гарантованої Американською конституцією, безхатченки завжди збиралися тут у великій кількості. В часи хіпі [6] це місце приваблювало ще й численних «мандрівників» – тисячі юнаків і дівчат, що кидали свої домівки заради відчуття свободи у протистоянні загальноприйнятим нормам і культурі споживання, але це зовсім інша історія.

Отримана інструкція по пересуванню в даунтауні містила м'яку рекомендацію обходити стороною частину Маркет-стріт, а це центральна вулиця міста, на південь від Мак-Алістер-стріт, аж до перехрестя з Оук-стріт і далі. Тому прогулянка до консерваторії із північної частини Маркет-стріт, що є зосередженням американського істеблішменту, в обхід, повз ансамблю будівель міської адміністрації, оперного театру, міської симфонічної зали зайняла певний час. Мушу зізнатися, що на зворотному шляху ту інструкцію було проігноровано, щоб не йти пішки зайві кілометри, і виявилось, що нічого страшного в тому розташуванні каліфорнійських безхатченків, переважна більшість з яких були афроамериканцями, немає. Специфічні і доволі концентровані запахи сечі від куп мотлоху, в яких сиділи або лежали мешканці вулиці, іноді перемешувалися із запахом марихуани і ще чогось. Окрім цього,

інших незручностей або небезпеки не було, ці люди є здебільшого мирними, і, якщо не дивитися їм в очі і не зупинятися, то прогулянка цією частиною Маркет-стріт виявляється доволі буденною. Також і поліція в місті працює досить ефективно, щоб підтримувати цей чудернацький баланс між свободою мешкання того скупчення афроамериканців і безпекою мешканців міста і численних туристів з позицій здорового глузду. Колись цю проблему великого міста буде вирішено, але коли це станеться і як, ніхто наразі сказати не може.

Двері повільно зачинилися, і я опинився всередині, залишивши шум і проблеми великого міста десь позаду. На вході за невеликою стійкою стояв черговий. То був кремезний афроамериканець величезного зросту і могутньої статури. Мені одразу подумалось, що це не випадково, бо ті літні жіночки, що зазвичай є черговими на вході в нашу будівлю на майдані Конституції, явно були б розгублені у разі, якби до консерваторії завітав хтось з тих волоцюг із Маркет-стріт, що мешкають зовсім поруч. А так одного погляду на цього стража воріт було достатньо, щоб пересвідчитися, що стороннім тут робити нема чого.

Тієї ж миті охоронець люб'язно звернувся до мене з питанням, чи може він мені чимось допомогти – то було стандартне запитання в Америці, до якого я вже встиг звикнути. Я відповів, що є колегою, викладачем консерваторії з Європи, а точніше, з України, міста Харкова, і мені було б цікаво познайомитися з консерваторією Сан-Франциско. Мені так здалося, не кожного дня тут з'являлися гості з Європи, бо мої слова справили на охоронця відповідне враження, і він одразу кудись зателефонував, повідомивши мене, що, на жаль, в цей день на роботі ще дуже мало співробітників із професорсько-викладацького складу, бо осінній семестр ще не почався, але вони обов'язково знайдуть когось, хто міг би зі мною поспілкуватися і організувати для мене персональну екскурсію консерваторією, а до того часу я можу випити кави або чаю в барі мінус першого поверху. По-нашому, то був би підвал, але назвати цим словом чудові приміщення поверху, розташованого нижче рівня землі, язик не повертається. В даунтауні земля коштує дуже і дуже дорого, тому більшість будівель мають поверхи не тільки вище, а й нижче першого.

Справді, через декілька хвилин з'явилася молода людина на ім'я Джейсон. В грецькому епосі то був би Ясон – пам'ятаєте міф про Ясона і аргонавтів? – але я буду звати його так, як він представився, саме Джейсоном. Він виявився відповідальним співробітником приймальної комісії.

Джейсон був дуже вражений тим збігом, що наші інституції є ровесниками і наступного 2017 року обидві визначатимуть сторічний ювілей. Можливо, це дещо додало відчуття спорідненості, яке виникло під час нашого подальшого спілкування.

Тож ми вирушили на екскурсію, і паралельно Джейсон почав розповідь про консерваторію, її історію, про що більш детально трохи згодом, і її сьогоднішня. Приймальна кампанія щойно завершилася, і Джейсон у цей час займався здебільшого «паперовою» роботою. Хоча сказати, що вступну кампанію завершено, було б не зовсім вірно, насправді вона продовжується протягом року, тобто не закінчується ніколи, завершилася лише активна фаза літнього прийому, і, відповідно, більшість абітурієнтів вже чекали початку семестру. Втім, доєднатися до лав студентів можна у будь-який час, якщо хтось вирішить для себе, що повинен професійно займатися музикою. Слід також зазначити, що консерваторія Сан-Франциско веде вступну кампанію, окрім США, ще в п'яти країнах, серед яких особлива увага приділяється Китаю і Південній Кореї.

В цій будівлі консерваторія Сан-Франциско знаходиться відносно недавно. Останній переїзд відбувся лише десять років назад, коли керівництво прийняло відповідне рішення, і близько 2000 року було придбано цей чудовий будинок в Сівік-центрі міста, де знаходиться сплетіння установ культури і мистецтва, таких як всесвітньо відома симфонічна зала Девіса, оперний театр, Музей східного мистецтва та інші. Взагалі-то консерваторія займає два будинки, окрім історичного будинку номер 50, їй належить також будинок по Оук-стріт 70, який був відновлений у сучасному комплементарному дизайні. Площа обох будинків становить близько 73 тисяч квадратних футів, що є приблизно 6,8 тисяч квадратних метрів. Цього простору вистачає для задоволення потреб консерваторії в наявності акустично правильних студій, репетиційних приміщень та місць роботи, а також клас-

них кімнат, офісів і розширеної бібліотеки. «Простір – це прекрасна метафора минулої консерваторії і обіцянка майбутнього, втіленого нашими студентами», – сказав Колін Мердок, колишній президент консерваторії.

Джейсон розповів, що попереднім власником цього історичного будинку був якийсь фітнес-клуб, тому будівельникам довелося важко попрацювати, щоб перетворити басейни на концертні зали та студії. Мушу зізнатися, я був щиро вражений, побачивши на власні очі всі ці чудові приміщення.

Серед основних моментів слід зазначити інноваційне перевтілення великої бальної зали в нову концертну залу з елегантною позолотою, колонами і багатством орнаменту (як в Грановитій палаці) високої стелі, що доповнюється ще й наявністю найсучасніших супертехнологічних зручностей для покращення акустики. Ця концертна зала вміщує до 450 слухачів. Є ще дві зали – нова Сольна вміщує до 160 гостей, і трохи менший репетиційний салон вміщує до 120 відвідувачів. Про Сольну залу треба додати дещо важливе. Зручності тут включають дві дуже складні акустичні системи: перша – це пасивні елементи поглинання звуку, встановлені скрізь в гармонійному поєднанні з елементами дизайну, а друга – це, зокрема, більше сотні якісних ширококутових гучномовців, встановлених на підлозі під кожним кріслом. Отже, таке технічне обладнання дає можливість оптимізувати акустику приміщення в залежності від складу виконавців, наприклад, струнний квартет або камерний ансамбль потребують певного відгуку приміщення шляхом утворення штучного відлуння, а виступ ансамблю духових інструментів буде сприйматися краще у більш приглушеному приміщенні. Але ж це одна і та ж сама концертна зала, що акустично пристосовується до виконавців. Також в цій залі, незважаючи на її відносно невеликий розмір, є оркестрова яма, у якій знаходяться додаткові роалі, і можуть розміщуватися акомпануючі музиканти. Більшість часу ця яма вкрита фальш-підлогою, але в разі необхідності вона може використовуватись. Репетиційний салон має два рівні, в ньому є основна зала і досить великий балкон. Акустика цього приміщення є просто чудовою.

Слід згадати про наявність двох студій звукозапису. Перша, мала студія подвійного призначення, використовується також як репетиційне приміщення. Друга, основна студія, оснащена згідно з останнім словом техніки, тут встановлено велику кількість професійного обладнання, включаючи головний мікшерський пульта. Передбачено можливість звукозапису не тільки для виконавців, які грають музичні твори в самій студії; сюди також проведені кабелі зі всіх інших концертних зал будівлі. Таким чином, студія є своєрідним технологічним хабом і це дозволяє вести якісний звукозапис концертів, які проходять одночасно в різних залах. Два фахівця працюють в цій студії повний робочий день, а ще є декілька волонтерів з числа студентів, які також виконують значний об'єм роботи, і є консультанти серед викладацького складу.

Але й це ще не все. Минулого року консерваторія Сан-Франциско зробила собі ще один подарунок у вигляді акустично ізольованої студії. Було реалізовано досить складний будівельно-технічний проект, згідно з яким нова студія звукозапису отримала велику кімнату, що знаходиться в підвішеному стані в іншій, трохи більшій, кімнаті. Таким чином, внутрішня кімната виявляється акустично роз'єднаною із зовнішньою кімнатою, і тоді ніякий шум трамваю, автотранспорту або навіть звук вибуху не зможе втрутитися в ідеальну тишу, яка панує у внутрішній кімнаті. Тобто низькочастотний акустичний зв'язок із зовнішнім світом повністю вимкнено.

Не можу не згадати випускника консерваторії Сан-Франциско, всесвітньо відомого джазового піаніста на ім'я Джордж Дюк не тільки з тієї причини, що я є палким його прихильником і в мене є майже всі його платівки, але і тому, що він є визнаним продюсером компанії Уорнер Бразерс, що є однією з найбільших студій звукозапису в світі.

Слід підкреслити, що в консерваторії Сан-Франциско не випадково приділяється так багато уваги саме звукозапису. Це є важливим компонентом поширення і популяризації класичної музики, бо вона в більшій мірі, ніж сучасна поп-музика, виявляється залежною від якості звучання під час програвання і відтворення звуку з цифрових носіїв. Окрім того, звукозапис є дуже корисним засобом і з точки зору навчального процесу.

Бібліотека нової консерваторії майже в три рази перевищує площу старої бібліотеки і стикається з відкритою терасою на даху. Кількість репетиційних кімнат збільшилася з 15 до 39. В цій будівлі гармонійно поєднуються публічні приміщення з приватними куточками, а наявність чудового 3-поверхового атріуму додає простору, що з'єднує головний вхід і лобі з концертними залами. Новий вхід на рівні вулиці полегшує доступ для людей з обмеженими можливостями і створює умови для їх повноцінної участі в програмі виступів 365-плюс та інших подіях, представлених в консерваторії щороку. Офіційне відкриття будівлі по Оук-стріт 50 відбулося в листопаді 2006 року. Орієнтовна вартість проекту становила 80 млн. доларів.

Тепер декілька слів про історію консерваторії Сан-Франциско.

У 1917 році місцеві піаністки Ада Климент і Ліліан Ходжхед відкрили двері фортепіанної школи Ади Климент. Розташована в реконструйованому будинку батьків Ліліан, школа почала з трьох роялів, чотирьох студій, двох класних дощок і сорока студентів. Зарахування бажаючих вчитися музиці швидко росли. Визнаючи необхідність в музичній консерваторії, на західному узбережжі, в школі, перейменованій в 1923 році в Консерваторію Сан-Франциско, вже пропонували класи по багатьох інструментах, а також теорії, композиції і вокалу.

Серед перших учнів, вирощених в консерваторії, були два найбільш відомих скрипаля-віртуоза сучасності Ісаак Штерн і Іегуді Менухін. У 1924 році консерваторія запросила іменитого композитора Ернеста Блоха викладати п'ятиденний літній курс. Це був великий успіх, і Блох був прийнятий на роботу в якості директора в наступному році. Під час його перебування на посаді музичне бачення Блоха, його міжнародна репутація та його майстерність як вчителя стимулювали величезне розширення школи. Коли Блох покинув консерваторію в 1930 році, щоб повністю віддатися композиторській праці, Ада і Ліліан відновили своє керівництво зростаючою установою.

Унікальна програма камерної музики. З самого початку камерна музика була важливою частиною консерваторського курсу. У 1926 році група викладачів формує перший камерний ансамбль школи, Каліфорнійський струнний квартет. У 1948 році тоді вже всесвітньо відомий струнний квартет Гріллер створив літню школу при

консерваторії, залучаючи студентів з усіх кінців Сполучених Штатів. Ансамбль повертався до консерваторії ще три літа і надалі працював на факультеті протягом багатьох років. Відоме Алма Тріо почало програму літніх класів в 1952 році, і піаніст ансамблю Адольф Баллер згодом приєднався до складу викладачів консерваторії.

Переїзд Консерваторії до спального району Сансет. Альберт Елкус після 14-річного періоду роботи в якості голови відділу музики в Університеті Каліфорнії в Берклі вийшов на пенсію, щоб в 1951 році стати директором консерваторії Сан-Франциско. Одним з перших його пріоритетів було знайти для Консерваторії новий будинок. У 1956 році школа переїхала в будівлю месіанського стилю на Ортега-стріт. Музикознавець Робін Лауфер змінив Елкуса на посаді керівника консерваторії в 1957 році, і під його керівництвом в 1960 році консерваторією було досягнуто важливої віхи: вона стала першою музичною школою на західному узбережжі, що отримала акредитацію від Західної Асоціації шкіл та коледжів і Національної Асоціації музичних шкіл.

Роки керівництва Залкінда. Призначений президентом в 1966 році Мілтон Залкінд керував консерваторією протягом другого великого періоду розширення. Протягом 24 років його керівництва набір студентів виріс з 42 до більш ніж 250. Він розробив численні інноваційні програми, багато з яких стали моделями для інших шкіл. Визнаючи важливість якості виконання музичного твору, Залкінд додав вимоги обов'язкових сольних виступів для студентів молодших та старших курсів, і згодом це дало більш широкі виконавські можливості для всіх студентів. Залкінд також організовував в консерваторії майстер-класи таких видатних музикантів, як Альфред Брендель, Леон Флейшер, Пласідо Домінго, Ігуді Менухін, Пінхас Цукерман та Йо-Йо Ма.

У роки керування Залкінда відбулося народження багатьох подій і програм, які стали довгостроковими традиціями консерваторії, таких як щорічна місія «Співай-це-сам» та «Камерна музика Заходу», а також літній фестиваль, запущений в 1977 році, що зібрав талановитих студентів, випускників, викладачів та видатних майстрів. Консерваторія Сан-Франциско була першою консерваторією в США, яка додала етномузикознавство і вивчення азійської музики до навчального плану, і першою установою в країні, що запропону-

вала ступінь магістра за спеціальностями «класична гітара» та «камерна музика».

Виконання нової музики також процвітало під час перебування Залкінда в керівництві консерваторії. Залкінд запросив на роботу в консерваторію таких талановитих музикантів, як Ендрю Імбрі, Іван Черепнін і Джон Адамс, останній того часу був одним із перших керівників Ансамблю нової музики в консерваторії. Студенти і викладачі давали прем'єри багатьох творів таких композиторів, як Полін Оліверос, Джон Кейдж, Мортон Фельдман і Дьордь Лігеті. Ця традиція триває і сьогодні в Ансамблі нової музики під керівництвом директорки Ніколь Пайемент, яка регулярно представляє твори корифеїв, включаючи Генрика Гюрецькі, Джорджа Перле, Лу Харрісона і Ліббі Ларсена. У 2002 році консерваторія запустила пробний проект, який має за мету пошук і прем'єрне виконання сучасної музики народів усього світу.

Колін Мердок. У 1992 році Колін Мердок, який служив в консерваторії в якості декана з 1988 року, був призначений президентом. Під його керівництвом консерваторія відзначила свій 75-річний ювілей з гала-концертом в симфонічному холі Девіса за участю всесвітньо відомих виконавців, серед яких були Ісаак Штерн, Джон Адамс, Джеффри Кахане і Хай-Е Ні. У 1997 році консерваторія відсвяткувала 80-й день народження, як свій власний, так і композитора Лу Харрісона, організувавши мультикультурний чотириденний фестиваль музики, танцю і поезії. Відомий гітарист Девід Таненбаум, завідувач кафедри гітари консерваторії, був художнім керівником фестивалю.

Нова ера консерваторії. Переїзд до Сівік-Центра. У 2006 році консерваторія переїхала в оновлений кампус Сівік-Центра, в якому є три обладнаних за кращими світовими стандартами зали для музичного виконавства, що забезпечують найсучасніший простір для плідної творчості, сповіщаючи нову еру зростання. З новими викладачами прийшли нові можливості. Композитор Джон Адамс започаткував ординатуру з композиції і диригування. Оркестр дебютував виконаннями для звукозаписуючої компанії Наксос. Було підписано побратимську угоду із Шанхайською музичною консерваторією, що дало відповідний міжнародний статус фестивалю камерної музи-

ки Шанхай – Сан-Франциско, і цей щорічний захід організовувався по черзі в кожному місті, показуючи спільні виступи викладачів та студентів з кожної установи. У 2010 році консерваторія відзначила 25-річчя своєї програми камерної музики проведенням фестивалю і спеціального свята вшанування віолончелістки Бонні Хемптон, давнього колишнього викладача і співзасновниці цієї програми. Участь випускників у серії сольних виступів демонструє видатні здібності як солістів, так і всього ансамблю. Були запрошені виконавці, такі як скрипаль Пінхас Цукерман, гітарист Пепе Ромеро, диригент сер Саймон Реттл і інші оперні зірки, такі як члени Консультативної ради Консерваторії Фредеріка фон Штаде і Томас Хемпсон. Вони продовжують часто відвідувати консерваторію, підвищуючи її рейтинг як міжнародного центру музичної освіти, розташованого в культурному серці одного з найдинамічніших міст світу. Девід Стулл, колишній декан Оберлін-коледжу, був призначений на посаду президента консерваторії Сан-Франциско 1 липня 2013 року, змінивши колишнього президента Коліна Мердока.

В консерваторії в даний час навчається близько 500 студентів з 34 штатів і 30 країн світу. Викладацький колектив включає в себе більше двох десятків членів симфонічного оркестру і оркестру театру опери та балету Сан-Франциско. Близько 600 студентів навчаються на доузівському підготовчому відділенні, де вони отримують інструкції після школи, у вихідні та протягом літа, і близько 100 дорослих беруть участь в вечірніх класах інструментальної гри і відвідують уроки вокалу.

Повернемося до Харкова. Історія Харківської консерваторії (нині університету мистецтв) добре відома нашим співвітчизникам, тому нагадаємо лише основні віхи.

Харківську консерваторію було створено в 1917 році на базі музичного училища, що існувало з 1883 року під егідою Харківського відділення Імператорського російського музичного товариства. Біля витоків професійної музичної освіти в Харкові стояли І. І. Слатін, О. К. Глазунов, П. І. Чайковський. 1924 року консерваторію було перетворено на Музично-драматичний інститут, з якого в 1934 було виділено музичний факультет і на його основі знову створено консерваторію.

Харківська державна консерваторія діяла до 1963 р. і мала 8 факультетів: фортепіано, оркестрові і народні інструменти, спів, хорове диригування, музикознавство, композиція, музичні дослідження. Також існували вечірній та заочний відділи. У 1963 році Харківську державну консерваторію і Харківський державний театральний інститут було поєднано в один заклад – Харківський державний інститут мистецтв [5]. Згодом інститут був названий ім'ям Івана Котляревського, відомого письменника, класика української літератури, видатного драматурга і діяча музичного і театрального мистецтва. 17 березня 2004 р. Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 143-р «Про реорганізацію Харківського державного інституту мистецтв імені І. П. Котляревського» інститут реорганізовано в Харківський державний університет мистецтв ім. І. П. Котляревського [5].

У 2011 році університет отримав статус «національний», і сьогодні це Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського [4, 5].

Харківська консерваторія теж зазнала численних переміщень, їх було навіть більше, аніж в консерваторії Сан-Франциско. На жаль, під час Великої Вітчизняної війни архіви було загублено, і тому більш детально ми знаємо тільки про період після 1943 року. В післявоєнні роки консерваторія розташовувалась на вулиці Шота Руставелі, на Бурсацькому узвозі і на вулиці Полтавський шлях. Переїзд до теперішньої будівлі на майдані Конституції відбувся десь близько 1953 року. Слід зазначити, що консерваторію було створено ще в роки існування Російської Імперії, потім була диктатура пролетаріату і розвиток консерваторії як закладу вищої музичної освіти в місті Харкові, який до 1934 року був столицею Радянської України. В останній період існування радянської влади і особливо після розпаду СРСР консерваторія, як і більшість закладів культури і освіти, зазнала значного занепаду. Найбільш руйнівним виявився період кінця 90-х та початку 2000 років. Матеріально-технічна база консерваторії опинилася у жалюгідному становищі. Більшість приміщень були надані в оренду, але найстрашнішим було те, що інститут від цього не отримував ані копійки. Дякуючи Богові, цю хибну тенденцію вдалося переломити. У 2004 році ректором ВНЗ було призначено талано-

витого музиканта і чудову піаністку Т. Б. Веркіну. Цій жінці вдалося зупинити зубожіння, і всі наступні роки були свідками поступового відродження історичної будівлі 11/13 на Майдані Конституції як ззовні, так і зсередини.

Особлива гордість університету нині – це велика концертна зала, де щомісячно проводяться численні концерти, виступи і репетиції музичних колективів, серед яких – студентський симфонічний оркестр, камерний оркестр, оркестр народних інструментів та інші. Втім, було б дуже цікаво побачити цю залу століття назад, в ті роки, коли тут проводилися торги харківської товарної біржі, бо в дореволюційний час вона була розміщена саме в цьому будинку. Окрім великої зали, вдалося відродити ще дві, камерну і малу залу. На жаль, час створення власної студії звукозапису ще не настав, бо в плані технічного обладнання і наявності сучасних високотехнологічних зручностей наша консерваторія значно поступається консерваторії Сан-Франциско.

Втім, ніякі технологічні пристосування не можуть замінити майстерності живого виконання. З 1991 року на базі Харківської консерваторії проводиться щорічний Міжнародний музичний фестиваль «Харківські Асамблеї». Безперечно, фестиваль є одним з найпомітніших явищ в музичному житті України, він також став добре відомим в Європі і в Америці. Щороку серед його учасників з'являються визнані зірки класичної музики. Організатором і рушійною силою фестивалю з самого початку і до сьогодні є народна артистка України, ректор Харківського університету мистецтв Тетяна Веркіна.

Підсумовуючи, можна сказати, що обидві консерваторії на протязі ста років пройшли славний шлях, який у випадку з Харківською консерваторією був тернистим (Громадянська, Велика Вітчизняна війни, міжвоєнні та післявоєнні труднощі, криза 90-х років, нещодавні бурхливі події). Більшу частину цього часу вони навіть не були обізнані про існування одне одного, бо знаходяться в різних куточках світу, на різних континентах, на відстані більше 10 тисяч кілометрів. Але в епоху глобалізації, інформаційних технологій і швидкісних цифрових комунікацій відстані скорочуються, і з'являються нові можливості спілкування. Будемо сподіватися, що далі на шляху подальшого розвитку і поширення

класичного мистецтва ми будемо рухатись разом, оскільки обмін досвідом є важливою складовою плідної творчої праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Веб-сайт консерваторії Сан-Франциско [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://sfcm.edu/> -.
2. Веб-сайт ХНУМ ім. І. П. Котляревського [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://dum.kharkov.ua/> - .
3. *Pro domo tua* [Текст] : нариси. До 90-річчя з дня заснування Харківського державного університету мистецтв імені І. П. Котляревського. — Х. : С. А. М., 2007. — 336 с.
4. Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Харківський_національний_університет_мистецтв_імені_Івана_Котляревського.
5. Харьковский институт искусств: 1917–1992. — Харьков : [ХІМ], 1992. — 444 с.
6. Хіні [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Хіні>.